

III ЭТАП XXX РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» I
«БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ I ЛІТАРАТУРЫ

Студзень, 2014 г.

ДАВЕДКІ

10 клас

Варыянт I

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	5	4	6	4	5	5	6	6	6	3	50

Заданне 1

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

Словазлучэнне	Вымаўленне прыназоўніка <i>пад</i>
1) закаціўся <i>пад</i> стол	[пam]
2) <i>пад</i> цёплай коўдрай	[пац']
3) <i>пад</i> чырвонай хусткай	[пач]
4) <i>пад</i> жоўтым капелюшом	[пад]
5) схаваў <i>пад</i> цаглінай	[пац]

Заданне 2

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

Значэнне фразеалагізма	Фразеалагізм
1) 'абы-як, нядбайна (рабіць што-небудзь)'	<i>цераз пень калоду; валиць цераз (праз) пень калоду</i>
2) 'тупіца, дурань, бесталковы чалавек'	<i>пень асінавы (бярозавы)</i>
3) 'аднолькава, тое самае'	<i>ці савой аб пень ці пнём аб саву (па саве)</i>
4) 'гаварыць недарэчнае, неразумнае'	<i>брахаць на пень; на пень брахаць ды на калоду тукаць</i>

Заданне 3

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Дарожкі саду былі ўсыпаны буйным жвірам (*гравіем*), які (*што*) хрусцеў (*храбусцеў*) пад нагамі. На клумбах, над пярэстым дываном з рознакаляровых траў, узвышаліся дзіўныя кветкі, ад якіх прыемна (*духмяна*) пахла паветра. У вадаёмах цурчала (*цурчэла, журчала, журчэла*) вада; з ваз, што (*якія*) віселі паміж (*між*) дрэвамі, спускаліся гірляндамі расліны-ўюны (*павойныя (вітковыя, пакручастыя) расліны*), а перад домам, на мармуровых слупах, стаялі два люстраныя шары, у якіх вандроўная трупя адлюстравалася (*адбілася*) ў расцягнутым выглядзе (*Паводле А. Купрына*).

Заданне 4

Салёны, перац, ступня, рваны, скакалка, вупраж, клеены, сякера.

Значэнне прыстаўкі <i>пера-</i>	Дзеяслоў незакончанага трывання
1. 'паўторна, нанова ажыццяўляць дзеянне'	<i>перапрагаць, пераклейваць</i>
2. 'даводзіць дзеянне да празмернасці'	<i>перасольваць, пераперчваць</i>
3. 'раздзяляць прадмет на часткі'	<i>перасякаць, перарываць</i>
4. 'накіроўваць дзеянне праз прадмет ці прастору'	<i>пераступаць, пераскокваць</i>

Заданне 5

- 1) Вятрыска, цюцька, хлапчаны, каласішча;
- 2) вараны, малады, бэзавы, барадаты;
- 3) чатырохгадовы, трохтысячны, двухскладовы, дваццацікватэрны;
- 4) перагуквацца, пудрыцца, галіцца, апрацаваць;
- 5) ветрана, спакойна, чароўна, злосна.

КАМЕНТАРЫЙ:

1. У першым радзе лішнія слова *хлапчаны*, таму што яно адносіцца да назоўнікаў ніякага роду, а ўсе астатнія словы – назоўнікі мужчынскага роду.

2. У другім радзе лішнім з'яўляецца прыметнік *малады*, бо ад яго ўтвараюцца ўсе чатыры формы ступеней параўнання, а ад усіх астатніх прыметнікаў у радзе нельга ўтварыць ніякіх формаў ступеней параўнання.

3. У прапанаваным радзе лішнія слова *трохтысячны*, таму што гэта лічэбнік, а ўсе астатнія – прыметнікі.

4. У чацвёртым радзе лішнім з'яўляецца слова *перагуквацца*, таму што мае значэнне "дзеянне, утворанае двума суб'ектамі і ўзаемна накіраванае на іх ("адзін з адным")", а ўсе астатнія дзеясловы абазначаюць дзеянне, якое ўтварае сам суб'ект і якое накіравана на яго ("самога сябе").

5. У пятым радзе лішнія слова *ветрана*, таму што з'яўляецца прэдыкатыўным прыслоўем, а ўсе астатнія словы могуць быць граматычнымі амонімамі: выступаць як прэдыкатыўныя і якасныя прыслоўі.

Заданне 6

1. знаходзіцца пры (<i>Андрэй Мдывані</i>)	<i>Андрэю Мдывані</i>
2. падараваць (<i>Лукаш Калюга</i>)	<i>Лукашу Калюгу</i>
3. размаўляць з (<i>Хведар Чэрня</i>)	<i>Хведарам Чэрнем</i>
4. выстава карцін (<i>Язэп Драздовіч</i>)	<i>Язэпа Драздовіча</i>
5. захапляцца голасам (<i>Эдзіт Піяф</i>)	<i>Эдзіт Піяф</i>

Заданне 7

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

- 1) падкрэсліць *важнасць* мерапрыемства;
- 2) ігнараваць *думку* прысутных;
- 3) заручыцца *падтрымкай* прафесіяналаў;
- 4) важдання з *(са)* складаным *праектам*;
- 5) бескарысная *для справы* задума;
- 6) ацэнка *ведаў* вучня.

Заданне 8

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

№	Назва твора	Аўтар твора
I	“Вера беларуса”	Цётка (А. Пашкевіч)
II	“Дуб-дзядуля”	Ядвігін Ш.
III	“Пінская шляхта”	В. Дунін-Марцінкевіч

Заданне 9

ПРАВІЛЬНЫЯ АДКАЗЫ: 1-Б, 2-В, 3-А, 4-Д, 5-Е, 6-Г.

Заданне 10

1) *Сентыменталізм* – мастацкі напрамак у еўрапейскай літаратуры другой паловы XVIII — пачатку XIX ст., які сваю асноўную ўвагу засяродзіў на паказе ўнутранага свету чалавека, яго пачуццяў, настрояў, перажыванняў.

2) Паўтарэнне аднолькавых гукаў, слоў ці словазлучэнняў у канцы вершаваных радкоў або строф называецца *эпіфарай*.

3) Ніжэйпрыведзены верш Я. Сіпакова напісаны ў форме *трыялета*.

Ён навучыў, здаецца, гаварыць
Па-беларуску нават кіпарысы.
Барвінак на магільніку гарыстым
Ён навучыў, здаецца, гаварыць.
Паўднёва сонца плавіцца ўгары,
Зямля гарачая, нібыта прысак...
Ён навучыў, здаецца, гаварыць

